

Sociale cohesie in de wijk dankzij Positieve Gezondheid

Positieve Gezondheid

Het Louis Bolk Instituut ontwikkelt en implementeert integrale, wijkgerichte oplossingen op basis van Positieve Gezondheid en Leefomgeving. Het doel is het bevorderen van gezondheid, veerkracht en eigen regie van bewoners* door in te zetten op het verbeteren van de leefomgeving. Onze missie is het bijdragen aan een duurzame samenleving, waarin mensen kunnen leven vanuit hun verlangens (behoeften, wensen) en waarin ruimte is voor ontwikkeling.

Deze brochure van het project 'Waar zijn we burens voor?' in Den Burg op Texel is erop gericht om 'professionals te ondersteunen bij het ontwikkelen van wijken met meer sociale cohesie en betere gezondheid, op De Tuunen of elders'. We presenteren de succesfactoren en verbeterpunten op basis van ons onderzoek in de periode 2018-2022.

De Tuunen

De Tuunen in Den Burg op Texel is een nieuwe wijk die is opgezet vanuit inclusie en diversiteit. Er zijn sociale en vrijesectorhuurwoningen, koopwoningen, tiny houses, er zijn woningen voor mensen met dementie (Het huis van tante Jans) en er wonen cliënten van Novalishoeve. In de wijk is veel gemeenschappelijk groen waaraan bewoners gezamenlijk invulling geven. Duurzaamheid, gezamenlijkheid, natuur en landschap staan centraal bij de bewoners van de circa 140 woningen van buurtschap De Tuunen.

Onderzoekresultaten

Vanaf de start in 2018 heeft het Louis Bolk Instituut de wijk gemonitord op het gebied van gezondheid en vitaliteit. Daarnaast zijn workshops georganiseerd voor de optimale wijkinrichting en is een kosten-batenanalyse uitgevoerd. Informatie is op verschillende momenten opgehaald bij de bewoners van de sociale huurwoningen, koopwoningen en tiny houses via vragenlijsten en interviews.

* Waar bewoners worden genoemd in deze brochure, heeft dat betrekking op de respondenten van de enquêtes en interviews.

Groene leefomgeving

Buurtbewoners* herkennen dat **RUST** en **RUIMTE** centraal staan bij het wonen in De Tuunen. De natuur is verweven met de woonwijk, dat geeft een vrij gevoel.

Tip → Laat de wooncorporatie of gemeente de gemeenschappelijke inrichting van groen en groenonderhoud begeleiden. Een buurtcoach die rechtstreeks contact heeft met bewoners kan daarbij faciliteren/helpen.

Succesfactor → Groenstroken en waterpartijen dragen bij aan het ruimtelijke en weidse gevoel.

BUURTBEWONER

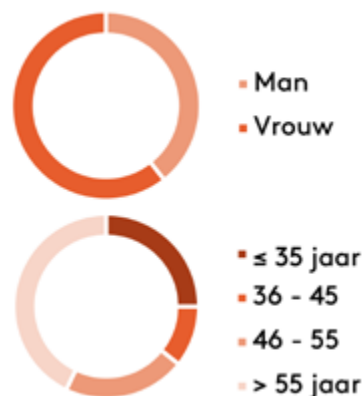
“In de ochtend hoor je de *kikkers* al kwaken en als je omkijkt zie je de *eenden* een duik in het water maken. Dat is nou echt wonen in De Tuunen.”

Inclusief wonen

“Een mooi aspect is dat de cliënten van tante Jans en Novalishoeve elkaar tegenkomen. Dat je ze ziet langslopen, laat al zien dat dit project geslaagd is”, aldus een buurtbewoner.

Tip → Borg diversiteit ook op erfniveau, zodat er geen gebieden ontstaan waar bepaalde bewoners zich niet meer thuis voelen.

Synergie → Er is veel diversiteit in De Tuunen: zowel in soorten woningen als leeftijd en achtergrond. Zo wonen (jong)-volwassenen met een psychiatrische zorgvraag en/of een licht verstandelijke beperking in de Novalishoeve en Tante Jans herbergt bewoners met dementie. Dit zorgt volgens de bewoners voor een mooie mix aan bewoners en synergie. Zo kunnen bijvoorbeeld Novalishoeve-cliënten ondersteunen bij cliënten met dementie.

NIET VERGETEN

Een aantal buurtbewoners van de sociale huurwoningen heeft niet speciaal voor het gedachtegoed van De Tuunen gekozen, maar had simpelweg een woning nodig. Daarom is het extra belangrijk om nieuwe bewoners te informeren over de uitgangspunten van de wijk en verwachtingen te verduidelijken.

Sociale cohesie

Bewoners van De Tuunen vinden significant meer dat ze **VOLDOENDE CONTACT** hebben met elkaar en hebben juist significant minder het gevoel dat ze niet willen omgaan met hun buurtgenoten sinds ze in De Tuunen wonen. Bovendien geven de buurtgenoten aan dat ze elkaar significant **MEER HELPEN** in De Tuunen vergeleken met hun eerdere woonplekken.

Buurtcoach → De sociale cohesie moet hier en daar nog wat verder groeien. Deelnemers aan het onderzoek denken dat deze door corona werd bemoeilijkt. Sterke betrokkenheid van een buurtcoach—als katalysator—zou dit proces kunnen vergemakkelijken.

Verbeterpunt → Het contact in De Tuunen blijft soms nog beperkt tot het eigen erf. Elk erf heeft zijn eigen WhatsApp-groep. Een centrale ontmoetingsplek, zoals een koffieruimte, kan ook Tuunen-breed voor meer verbinding zorgen.

SUCCES

De autoluwe erven en het ontbreken van schuttingen hebben een positief effect op het sociale contact. Vrijwel alle ruimte is er voor de mens: wandelen, fietsen, ontmoeten, een praatje maken. Er zijn nauwelijks storende verkeersbewegingen, lawaai of auto's die ruimte innemen. Bewoners zeggen elkaar altijd goedendag!

Invloed en regie

In De Tuunen kunnen buurtgenoten samen beslissen hoe ze hun gezamenlijke erf indelen. Ze vinden dan significant meer dat ze voldoende invloed hebben op de inrichting van hun buurt sinds ze in De Tuunen wonen.

Positief → De bewoners ervaren een positieve verandering op hun **MENTALE** gezondheid sinds ze in De Tuunen wonen.

Tip → Blijf in gesprek met elkaar. Voorkom teleurstellingen over de ontwikkeling van De Tuunen door zorgvuldig te communiceren met elkaar als het gaat om nieuwe bewoners of verantwoordelijkheden zoals het groenonderhoud. Dit vergt aandacht en begeleiding.

Faciliteiten en ligging

De woningen in De Tuunen liggen op fietsafstand van het centrum van Den Burg. De bereikbaarheid van voorzieningen zoals winkels, de apotheek en de huisarts worden significant hoger gescoord sinds de bewoners op De Tuunen wonen. Of zoals een van de bewoners het samenvat: “Lekker rustig wonen, maar toch dicht bij het centrum.”

Voordeel → De **zonnepanelen en de onafhankelijkheid van gas** zijn – zeker met het oog op duurzaamheid en de huidige energieprijzen – een groot voordeel.

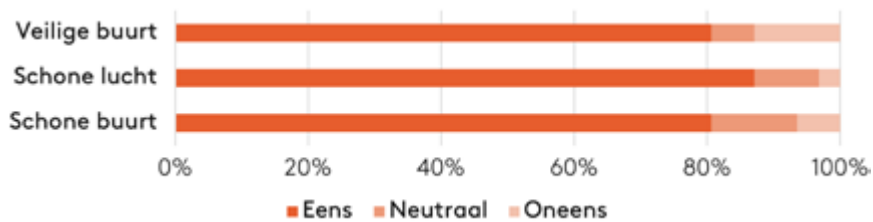
Contact → Voorkom belemmeringen om contact te leggen met buurtgenoten. Plaats bijvoorbeeld geen opslagschuurtjes in de zichtlijnen.

Ontmoetingsplek → De voordelen van de **moestuin** zijn legio. Deze fungeert voor veel bewoners als een centrale ontmoetingsplek voor het hele buurtschap. De moestuin speelt daarnaast een rol voor beweging, gezonde voeding en sociale cohesie.

Veilig en schoon

Buurtbewoners zijn erg positief over de **MINIMALE OVERLAST** die ze ervaren bij het wonen in De Tuunen. De bewoners ervaren significant minder overlast van verkeer nu ze in De Tuunen wonen. De autoluwe buurt zorgt er tevens voor dat kinderen veilig buiten kunnen spelen.

Resultaat → Ten minste 80% van de bewoners in De Tuunen die hebben deelgenomen aan het onderzoek ervaart de buurt als schoon, de lucht in de buurt als schoon én ervaart de buurt als veilig.

Aandachtspunt → Nog niet overal is **voldoende (straat)verlichting** geplaatst, gaven de bewoners aan tijdens de interviews. Zorg voor een nog veiliger gevoel door het plaatsen van extra lantaarns.

Tip → Plaats borden en extra informatie aan het begin van de wijk om nieuwsgierige bezoekers te informeren over achtergrond, intentie en voordelen van deze bijzondere wijk.

Maatschappelijke kosten-batenanalyse

In de maatschappelijke kosten-batenanalyse van De Tuunen zijn de volgende aspecten meegenomen:

Cliënten Novalishoeve

- Nieuwe ontwikkelmogelijkheden en meer zelfstandigheid, met verschillende niveaus van ambulante begeleiding
- Verlaging zorgkosten door lagere indicatieniveaus en minder begeleiding.
- Op basis van 6 woningen en 4 woningen met relatief meer en minder intensieve begeleiding: besparing van zorgkosten van een kleine € 50.000,- per jaar.
- Extra kosten: eenmalige kosten van € 25.000,- voor bijscholing van begeleiders
- Versterking eigen regie door zelfstandig huren en wonen
- Meer doorstroom- en meer plaatsingsmogelijkheden: dus minder wachtlijsten
- Synergie: cliënten kunnen een rol krijgen bij de begeleiding bij de instelling van mensen met dementie

Het Huis van tante Jans, verschil in medicatie van mensen met dementie:

- Gemiddeld is er een afname in medicatiegebruik van cliënten nadat men in De Tuunen is gaan wonen. Veronderstelde oorzaken zijn meer buitenlucht, meer beweging, samenleven, regelmaat, goede voeding, ervaring van landschap, groen en ruimte.

Groenonderhoud

- Potentiële kostenbesparing voor de wooncorporatie door gemeenschappelijk groenonderhoud: ca. € 15.000,- per jaar. Dat leidt ook tot lagere woonlasten voor huurders.

Bolk-model voor Positieve Gezondheid en Leefomgeving

- Het model is gebaseerd op de zes domeinen van Positieve Gezondheid
- In kaart brengen van behoeften, kwaliteiten en verbeteringen
- Integrale benadering van gezondheid, leefomgeving en betrokkenen
- Participatief proces
- Gebaseerd op wederkerigheid
- Structureel gebruikt als conceptueel model binnen De Tuunen
- Inmiddels bredere toepassing: project-ontwikkeling, hinder en gezondheid, gebiedsbenadering, zorgzame buurten

Voordelen van De Tuunen

Significante positieve ontwikkelingen:

- meer sociale cohesie
- invloed op de inrichting van de buurt
- minder verkeersoverlast
- voorzieningen (bereikbaarheid winkels, apotheek, huisarts)
- 80% van de bewoners ervaart de buurt als schoon en veilig en de lucht als schoon
- vitaliteit: bewoners staan positief in het leven.

Novalishoeve: ontwikkelmogelijkheden voor cliënten, meer zelfstandigheid en sociale interactie en daardoor kortere wachtlijst en kostenbesparing van een kleine € 50.000,- per jaar

Wooncorporatie: potentiële kostenbesparing op groen-onderhoud van ca. € 15.000,- per jaar

Huis van tante Jans, mensen met dementie: vermindering medicatiegebruik.

Het onderzoeksproject omvatte:

Workshops Positieve Gezondheid en Leefomgeving

- Met bewoners en professionals wensen en behoeften in beeld brengen met behulp van het Bolk-model voor Positieve Gezondheid en Leefomgeving

Monitoring proces- en effectevaluatie

- Vragenlijsten in 2019, 2020 en 2022
- Interviews in 2020, 2021 en 2022
- Kosten-batenanalyse 2019-2022

Effecten onvoorziene omstandigheden

De ontwikkeling van De Tuunen en het uitgevoerde onderzoek zijn beïnvloed door:

- Corona: de epidemie verhinderde uitwisseling en interactie die juist zo belangrijk waren
- Het later opleveren van een aantal woningen, waardoor de instroom van bewoners zich uitspreidde over een langere periode
- De kwartiermaker viel weg
- Een aantal woningen had technische gebreken; het kostte tijd om dit te herstellen.

Desondanks komen er uit het onderzoek een aantal positieve aspecten van de speciale wijkopzet van De Tuunen naar voren.

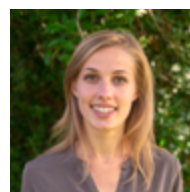
Contact

Sterke wijken, die uitblinken in sociale cohesie, welzijn en gezondheid. Dat is waar veel bewoners en organisaties naar streven. Maar hoe breng je bewoners van diverse pluimage écht bij elkaar en hoe begeleid je hen in een gezamenlijk proces? Het Louis Bolk Instituut biedt begeleiding bij het in kaart brengen van wensen van bewoners, vertaling naar de praktijk, monitoring en kosten-batenanalyse. Het project 'Waar zijn we burens voor?' is daar een goed voorbeeld van. Benieuwd naar de mogelijkheden voor uw gemeente/gebied? Neem dan contact op met:

Sjef Staps
Projectleider
Gezonde Leefomgeving

E-mail
s.staps@louisbolk.nl
Telefoon
+31(0)343 523 860 (algemeen)

Femke Hoefnagels
Onderzoeker
Voeding en Gezondheid

E-mail
f.hoefnagels@louisbolk.nl
Telefoon
+31(0)343 523 860 (algemeen)